

ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์
ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์

ผลงานลำดับที่ 1

ของ

นางพนิตา กำภู ณ อยุธยา

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 9 ชช.
ด้านนโยบายและแผน (แรงงานและสวัสดิการสังคม)
ตำแหน่งเลขที่ 7

กรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

คำนำ

ในภาวะการณ์ปัจจุบัน ภาคราชการของประเทศไทยเป็นภาคที่ใหญ่โต ยากต่อการปรับเปลี่ยนระบบและขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้เกิดความคล่องตัว ตลอดจนสิ้นเปลืองงบประมาณที่รัฐต้องจ่ายเป็นค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ เป็นจำนวนมากในแต่ละปี ประกอบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในช่วง 3 - 4 ปีที่ผ่านมา ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทุกภาคส่วนของประเทศ ทำให้รัฐจำเป็นต้องลดภาระค่าใช้จ่ายโดยการทำให้ภาคราชการเล็กลงแบบมีประสิทธิภาพด้วยมาตรการที่หลากหลาย การจำกัดกำลังคนภาครัฐเป็นมาตรการหนึ่งที่ถูกกำหนดขึ้น แต่เป็นมาตรการที่ผูกพันกับจำนวนผู้ด้อยโอกาสที่ทวีจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามปัญหาสังคมที่ได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจโดยรวม

ประชาชนผู้ประสบปัญหาเหล่านี้เป็นกลุ่มเป้าหมายที่รับบริการจากกรมประชาสงเคราะห์โดยตรง เมื่ออัตรากำลังลดลงในขณะที่กลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าหาแนวทาง และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายสามารถร่วมปฏิบัติงานในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาสาสมัครประชาสงเคราะห์เป็นหนึ่งในเครือข่ายที่ร่วมทำงานเคียงคู่กับกรมประชาสงเคราะห์มากกว่า 10 ปี จึงจำเป็นต้องศึกษาความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์เพื่อเตรียมปรับกระบวนการทำงานทั้งในส่วนของกรมประชาสงเคราะห์และในส่วนของอาสาสมัครฯ ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เป็นจริง และรับการองค์การสหประชาชาติที่ประกาศให้ปี 2544 เป็นปีอาสาสมัครสากล

ขอขอบคุณกองการสังคมสงเคราะห์เอกชนที่ให้ความร่วมมือในการจัดเก็บแบบสอบถามและสนับสนุนข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการจัดทำเอกสารฉบับนี้จนสำเร็จเรียบร้อย ส่วนดีของการศึกษานี้ขอมอบให้กับพลังของอาสาสมัครทุกประเภทที่ร่วมกันเสียสละ เพื่อยกระดับสังคมให้ดีขึ้น

พนิดา กำภู ณ อยุธยา

ธันวาคม 2544

(1)

เลขเรียกหนังสือ.....	12-05.6 พ 311 ค 2544
เลขทะเบียน.....	5571
วันที่.....	2.2.ก.พ. 2545

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรอาสาสมัครประชาสงเคราะห์และได้รับวุฒิบัตร เข็มอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ บัตรประจำตัวอาสาสมัครประชาสงเคราะห์และสมุดประจำตัวอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ว่ามีความคิดเห็นต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์อย่างไร ตลอดจนศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนางานกรมประชาสงเคราะห์ และใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนางานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบทดสอบความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมตั้งแต่วันที่ 14-16 จำนวนรุ่นละ 80 คน รวมประชากรที่ศึกษาทั้งหมด 240 คน ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีอายุระหว่าง 61-70 ปี และเป็นข้าราชการบำนาญ ซึ่งบุคคลในช่วงวัยดังกล่าวสามารถอุทิศเวลาและมีความตั้งใจที่จะใช้ช่วงเวลาที่ไม่ต้องทำงาน เพื่อหาเลี้ยงชีพมาแสวงหาความสุขทางใจที่เกิดจากการให้ โดยการอุทิศตนเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

ระดับการศึกษาและฐานะทางการเงินไม่มีผลต่อการเข้ามาเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เนื่องจากผู้ที่ต้องการเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จะได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำงานด้านสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์เบื้องต้น เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชนทั่วไป ที่ต้องการทำงานเพื่อสังคมโดยไม่นำเอาการศึกษามาเป็นข้อจำกัดและการทำงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ไม่ได้เป็นเรื่องการบริจาคทรัพย์สินส่วนตัว แต่เป็นเรื่องการใช้ศรัทธา ปัญญา และความรู้มาผสมผสานให้เกิดแนวทางปฏิบัติงานเพื่อช่วยผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน

อาสาสมัครประชาสงเคราะห์มีตระหนักว่าการปฏิบัติภารกิจของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในลักษณะของกลุ่มหรือองค์กรจะช่วยให้เกิดการประสานความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประชุมพบปะหารือกัน

สำหรับ ผลการศึกษาความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ที่ตอบแบบสอบถามนี้
ของกรมประชาสงเคราะห์นั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบเดิมของการสงเคราะห์ กล่าวคือ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือการสงเคราะห์ผู้ประสบความเดือดร้อนโดยการส่งเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ แต่ในปัจจุบันกรมประชาสงเคราะห์ ได้จัดสวัสดิการให้เด็กและเยาวชนสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ และให้พิจารณาส่งเด็กหรือเยาวชนเข้าอุปการะในสถานสงเคราะห์เป็นวิธีสุดท้าย
2. จำนวนบุคลากรของกรมประชาสงเคราะห์ไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน เนื่องจากอาสาสมัครประชาสงเคราะห์มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาคราชการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคลากร และนับว่าเป็นแรงจูงใจส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความร่วมมือจากอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ที่จะเข้ามาช่วยงานด้านสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์
3. การมอบเบี้ยยังชีพแก่ผู้ประสบปัญหา และมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบความเดือดร้อนเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการ เนื่องจากเป็นการให้โดยตรงแก่กลุ่มเป้าหมาย และมีความจำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ซึ่งงานลักษณะดังกล่าวนี้ อาสาสมัครประชาสงเคราะห์จะเข้าร่วมปฏิบัติสูงกว่างานด้านอื่นๆ
4. การทำงานเป็นกลุ่มสามารถช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนได้อย่างทั่วถึง และช่วยเหลือผู้เดือดร้อนได้ปริมาณเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับเกียรติยศ ชื่อเสียง และเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากขึ้น ตลอดจนทำให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้เดือดร้อนสะดวกรวดเร็วกว่าเดิม
5. อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ไม่นำความรู้ด้านสังคมสงเคราะห์ไปใช้ในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จะได้รับการอบรมหลักสูตรที่กรมประชาสงเคราะห์กำหนดแล้วก็ตาม
6. การจัดกิจกรรมของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จำเป็นต้องประสานงานกับองค์กรเอกชนหรือหน่วยราชการอื่นๆ โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ให้แก่สมาชิกอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ทุกครั้ง
7. อาสาสมัครประชาสงเคราะห์มีความตั้งใจและยินดีเสียสละกำลังกาย กำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม ให้ความเคารพนับถือ ให้ความเห็นอกเห็นใจ มีความเอื้ออาทร และให้ความรักต่อกัน

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในระดับนโยบายคือ ควรมีการจัดตั้ง ศูนย์ประสานงานอาสาสมัครแห่งชาติ เพื่อเป็นองค์กรหลักในการประสานงานเครือข่าย การปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชนทั่วไปในการทำงานเพื่อสังคม และการประชาสัมพันธ์ งานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

ระดับปฏิบัติ (กรมประชาสงเคราะห์)

1. ควรเผยแพร่นโยบาย แนวคิด และทิศทางการทำงานของกรมประชาสงเคราะห์ ให้แก่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
2. การสรรหาอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ควรพิจารณาผู้ที่มีความพร้อมในด้านต่างๆ ทั้งความรู้ ความสามารถ ในการรับรู้ต่อสถานการณ์/เทคโนโลยี/วิชาการที่จำเป็น และมีความเสียสละอย่างแท้จริง
3. การอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ควรมีการถ่ายทอดความรู้ ความถนัด และทักษะในการปฏิบัติงานด้านสังคมโดยการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การปฏิบัติงาน มากยิ่งขึ้น
4. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ควรคำนึงถึง ความพร้อมของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ได้แก่ เวลาการปฏิบัติงาน ความชำนาญ ความพอใจ และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตของการศึกษา	4
นิยามศัพท์	5
ระเบียบวิธีการศึกษา	5
บทที่ 2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
ความหมายของอาสาสมัคร	8
ภารกิจของกรมประชาสงเคราะห์	15
อาสาสมัครประชาสงเคราะห์	19
บทที่ 3 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	27
บทที่ 4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา	35
ข้อเสนอแนะ	39

สารบัญญัตินำ

ตารางที่	หน้า
1. ตารางแสดงหลักสูตรการอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์	20
2. แสดงถึงช่วงอายุของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์	27
3. แสดงถึงสถานภาพครอบครัวในปัจจุบัน	28
4. แสดงถึงอาชีพปัจจุบัน	28
5. แสดงถึงระดับการศึกษา	29
6. แสดงถึงรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน	29
7. แสดงถึงระยะเวลาในการปฏิบัติงานอาสาสมัคร	30
8. แสดงถึงรูปแบบการจัดตั้งองค์กรอาสาสมัครประชาสงเคราะห์	30
9. แสดงถึงการเข้าร่วมกับองค์กรที่จัดตั้งขึ้น	31
10. แสดงถึงการเข้าร่วมประชุมพบปะหารือของ อาสาสมัครประชาสงเคราะห์	31
11. แสดงถึงความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อการ ช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม	32

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในสังคมของมนุษย์การช่วยเหลือเกื้อกูลกันนั้นมีมาแต่ดึกดำบรรพ์ ความรู้สึกเมตตาสงสารของมนุษย์เป็นที่มาของการร่วมมือกันในการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ในสังคม นอกจากนั้นศาสนาต่างๆ ยังมีอิทธิพลและมีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการร่วมมือช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ซึ่งกันและกัน สำหรับประเทศไทยก็เช่นกัน หลักธรรมทางพุทธศาสนา อันได้แก่ หลักของความเมตตากรุณาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างค่านิยมที่ดียิ่งให้แก่จิตใจของประชาชนชาวไทย ทำให้ประชาชนมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ลักษณะเช่นนี้นับเป็นรากฐานสำคัญที่ก่อให้เกิด “งานอาสาสมัคร” หรือ “แนวคิดในการพัฒนาสังคม”

งานอาสาสมัครในสังคมไทย ระยะเริ่มแรกมีลักษณะที่ดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติ เช่น เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งประสบภัยพิบัติ ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย อัคคีภัย วาดภัย หรือภัยอื่นใดก็ตาม บรรดาญาติพี่น้องเพื่อนของบุคคลนั้นจะเข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลหรือถ้าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้ไร้ญาติขาดมิตร บุคคลอื่นในชุมชนหรือสังคมของผู้ประสบภัยจะเป็นผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือ โดยการช่วยเหลือด้วยตัวเองคนเดียว หรือร่วมกับบุคคลอื่นให้ความช่วยเหลือ อย่างไรก็ตาม สภาพของสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของสภาวะแวดล้อมและกาลเวลา สภาพเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาภายในสังคมที่สลับซับซ้อนมากขึ้น จนยากแก่การที่บุคคลหนึ่งๆ จะสามารถแบกรับภาระในการที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาสังคมของบุคคล หรือกลุ่มคนได้ด้วยตัวเองคนเดียว เนื่องจากความต้องการของผู้ประสบปัญหาเพิ่มมากขึ้นตามการขยายตัวของสังคม ความจำเป็นในการที่จะรวมตัวเป็นองค์การ หรือสถาบันทางสังคมเพื่อเข้ามารองรับภาระหน้าที่ดังกล่าว ในลักษณะถาวรจึงเกิดขึ้น

บทบาทของอาสาสมัครในสังคมไทยเริ่มดำเนินการอย่างเป็นรูปแบบ ตั้งแต่สมัย ราชการที่ 5 โดยมีการจัดตั้งสภาอุณาโลมแดงหรือสภาภกาชาติไทย เมื่อ พ.ศ. 2436 และพัฒนา รูปแบบการดำเนินงานเรื่อยมาตามกระแสความคิดจากโลกตะวันตก โดยเฉพาะเรื่องวิชาการแขนง 5 ต่างๆ ที่แพร่เข้ามา สิ่งเหล่านี้สื่อถึงกันได้ง่ายเนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยี การสื่อสาร 5 ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้โลกมีลักษณะเป็นโลกไร้พรมแดนส่งผลกระทบต่อประเทศโดยรวม ความสะดอกสบายที่เพิ่มมากขึ้นตามความเจริญทางวัตถุ ก่อให้เกิดความต้องการที่สูงขึ้น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนค่านิยมประเพณีที่ดีงามของสังคมไทยในอดีต โดยเฉพาะในเรื่อง

ครอบครัว ชุมชนมีช่องว่างของความเจริญทางวัตถุและจิตใจที่ไม่สัมพันธ์กัน ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาสังคมมากมายตามมา

นอกจากนั้น การที่สังคมโลกตกอยู่ในยุคไร้พรมแดนดังกล่าว ยังก่อให้เกิดการรวมตัวกันของประเทศต่างๆ เพื่อกำหนดกติกาเงื่อนไขในการอยู่รอดร่วมกันของชาวโลกในรูปแบบของสนธิสัญญาต่างๆ ในการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาสังคม ประเทศสมาชิกซึ่งรวมถึงประเทศไทย มีความเห็นพ้องต้องกันว่า โลกจะอยู่รอดได้จะต้องร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติตามข้อตกลงที่เป็นข้อผูกพันต่างๆ ซึ่งในข้อหนึ่งได้กล่าวถึงการที่ประชาชนต้องมีสิทธิและความสามารถในการมีส่วนร่วมเต็มที่ทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะการส่งเสริมบทบาทอาสาสมัครในการพัฒนาสังคม รวมถึงการส่งเสริมการสร้างสิ่งแวดล้อมสำหรับบุคคลและประชาสังคม เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมอาสาสมัคร และสำหรับภาคเอกชนในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว

ปัจจุบันกล่าวได้ว่า สังคมไทยอยู่ในภาวะวิกฤตเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันด้วยกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและมีความเป็นส่วนตัวที่ไม่ล่งล้ำกัน เหนือห่างกัน จนกลายเป็นสังคม ที่โดดเดี่ยว สายใยที่ยึดโยงสังคมด้วยความรักความอาทร เริ่มเปราะบางและขาดหายไป กลายเป็นสังคมแห่งผลประโยชน์ สังคมที่มุ่งความเจริญทางวัตถุเป็นหลัก เป็นสังคมที่แตกร้าง และมีช่องว่างเกิดขึ้นมากมาย ทำให้หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์ ไม่อาจรองรับหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ผู้ที่จะเข้ามาปิดช่องว่างเหล่านี้ได้ คือ คนในสังคมเอง ที่ต้องตระหนักถึงภัยดังกล่าว และหันมาฟื้นฟูสังคมเดิมที่ยึดโยงกันด้วยความรัก ความเมตตา กรุณา และความเอื้ออาทร ด้วยการแสดงบทบาทหน้าที่ซึ่งรัฐได้เปิดช่องทางให้การเป็นอาสาสมัคร เป็นช่องทางหนึ่งที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันเพื่อพัฒนาสังคม ทำการพลิกฟื้นสังคมให้กลับสู่ความมั่นคง อบอุ่น ปลอดภัย และเป็นสังคมที่มีความสุขยั่งยืนได้

ทิศทางนี้ แม้ในระดับสากลโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหประชาชาติยังได้ประกาศให้ปี 2001 เป็นปีอาสาสมัครสากล (International Year of Volunteers) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. การสร้างการยอมรับ (Recognition) งานอาสาสมัครให้มากขึ้น
2. การส่งเสริมงานอาสาสมัคร (Facilitation) แต่ละสังคมสามารถวางนิยามของตนเอง ในการกระตุ้น หรือการสร้างงานอาสาสมัครในกลุ่มประชาคมของตนเองได้
3. การสร้างเครือข่าย (Networking) โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สามารถช่วยในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนผลงาน ความสำเร็จของงานอาสาสมัคร
4. การส่งเสริมและเผยแพร่ (Promotion) มุ่งเน้นในการดึงดูด และเรียกร้อง ในการกระจายงานอาสาสมัครให้มากขึ้น

สำหรับประเทศไทย ได้กำหนดให้วันที่ 21 ตุลาคม ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และเป็นวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ เป็นวันอาสาสมัครไทย

ในประเทศไทยกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นหน่วยราชการหลักที่ทำหน้าที่ในการสังคมสงเคราะห์ด้านต่างๆ โดยได้ดำเนินงานสงเคราะห์ฟื้นฟูผู้ด้อยโอกาส ผู้ประสบปัญหาทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ คนไร้ที่พึ่ง คนยากจน ผู้ประสบสาธารณภัย ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพ และป้องกันปัญหาแก่ครอบครัวและชุมชนโดยทั่วไป รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายเฉพาะคือ ชาวเขา และสมาชิกนิคมสร้างตนเอง โดยสามารถกำหนดเป็นภารกิจสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. นโยบายด้านการส่งเสริมการมีงานทำ และเพิ่มพูนรายได้ของประชาชน
2. นโยบายด้านสร้างฐานสวัสดิการสังคมและความมั่นคงทางสังคมให้กับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ โดยมุ่งพัฒนางานที่เป็นสวัสดิการสังคมแก่ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการจัดบริการสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน

3. สร้างความพร้อมของหน่วยงาน ให้เป็นหน่วยงานของประชาชนเพื่อประชาชน

นอกจากนี้ยังได้มีการประชุมกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงการของกรม คือ เป็นองค์กรหลักในการจัดสวัสดิการสังคมและส่งเสริมให้มีเครือข่ายการดำเนินงานเพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงและได้มาตรฐาน โดยมีการปรับลดบทบาทในฐานะหน่วยงานปฏิบัติมาเพิ่มบทบาทในฐานะหน่วยส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส นอกจากนี้กรมประชาสงเคราะห์ จะต้องดำเนินการให้ครอบคลุมพันธกิจอีกมากมาย อาทิ

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ให้สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้เกิดเป็นรูปธรรม ความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย เด็กและเยาวชนมีสิทธิได้รับการคุ้มครองและเลี้ยงดูตามที่กฎหมายกำหนด ผู้สูงอายุ คนพิการมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ อีกทั้งการกำหนดแนวนโยบายของรัฐจะต้องเกื้อกูลประโยชน์แก่ประชาชน โดยมีแนวทางพื้นฐานในการบริหารงานตามที่ประชาชนต้องการตามที่กำหนดไว้อย่างกว้างขวาง เช่น การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล การส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในท้องถิ่นได้เอง เป็นต้น

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมประชาชนทุกช่วงวัยอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมให้ทุกฝ่ายในสังคมมีบทบาทในการพัฒนาคน และการคุ้มครองทางสังคม

3) พันธสัญญาสากล เช่น ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มที่ ตลอดจนปฏิญญาและแผนปฏิบัติการโคเปนเฮเกนว่าด้วยการพัฒนาสังคมที่ต้องปฏิบัติในเรื่องการจัดความยากจน การส่งเสริมการรวมตัวกันทางสังคม การบูรณาการทางสังคม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสังคม การเพิ่มหรือให้ทรัพยากรสำหรับการพัฒนาสังคมให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสำหรับการพัฒนาสังคม

4) นโยบายของรัฐบาลในเรื่อง การปรับบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของส่วนราชการ เพื่อมุ่งการทำงานไปสู่ประชาชนให้ประชาชนได้ประโยชน์ สนองตอบปัญหาและความต้องการของประชาชน มองถึงประชาชนชุมชนระดับรากหญ้าเป็นกลไกที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาคความยากจน

จากบทบาทที่หลากหลายของการสังคมสงเคราะห์ที่ดำเนินงานโดยกรมประชาสงเคราะห์ กอปรกับแผนการกระจายอำนาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา การบริหารจัดการต่างๆ จึงสอดคล้องกับการที่กรมประชาสงเคราะห์สนับสนุนบทบาทของอาสาสมัครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบงานประชาสงเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ ว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์มีความคิดเห็นไปในทิศทางใด ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งผลที่ได้รับจะนำมาใช้ในการพัฒนา และปรับปรุงแผนงาน ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์และเพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนางานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อไป

1. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการทำงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์
3. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการปรับปรุงให้อาสาสมัครมีบทบาทในการสังคมสงเคราะห์

2. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์
2. ทำให้ทราบแนวทางการทำงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์
3. เป็นแนวทางในการพัฒนางานของกรมประชาสงเคราะห์
4. เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

3. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษา เรื่อง ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ มีขอบเขตการศึกษา โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมตั้งแต่ รุ่นที่ 14-16 จำนวนรุ่นละ 80 คน รวม 240 คน

4. นิยามศัพท์

1. อาสาสมัคร หมายถึง ผู้ที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน
2. อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ หมายถึง ผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และได้รับวุฒิบัตร เข็มอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ บัตรประจำตัวอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และสมุดประจำตัวอาสาสมัครประชาสงเคราะห์
3. บทบาทหน้าที่ หมายถึง การดำเนินงานในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือผู้ประสบปัญหาสังคม

5. ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาคำความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ มีระเบียบวิธีการศึกษา ดังนี้

1. เป้าหมายประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการอบรมตั้งแต่รุ่นที่ 14-16 จำนวนรุ่นละ 80 คน รวม 240 คน ซึ่งทั้ง 3 รุ่น อยู่ในความรับผิดชอบของกองการสังคมสงเคราะห์เอกชน และมีผลงานการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

2. วิธีการศึกษา

1) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Résearch) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ หนังสือ ตำรา รายงาน เอกสารทางราชการ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่งไปยังอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งโครงสร้างและเนื้อหาของแบบสอบถามออก 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชากร มีลักษณะเลือกตอบ ประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ การศึกษา และรายได้ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ มีลักษณะแบบเลือกและคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 31 ข้อ

4. การเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นสอบถามอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการอบรมตั้งแต่วันที่ 14-16 โดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้แก่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ตามทะเบียนรายชื่อและที่อยู่ จำนวน 240 ราย และมีผู้ส่งแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 98 ราย คิดเป็นร้อยละ 41 ของแบบสอบถามทั้งหมด

5. ข้อจำกัดในการศึกษา

1) เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ บางรายไม่มีความละเอียดเพียงพอในการจัดส่งแบบสอบถาม ทำให้มีแบบสอบถามบางส่วนไม่ได้รับการตอบกลับ

2) อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การตอบแบบสอบถามอาจมีความคลาดเคลื่อน เนื่องจากเป็นการส่งแบบสอบถามให้ตอบกลับ

3) จากการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้แก่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ตามทะเบียนรายชื่อและที่อยู่ จำนวน 240 ราย พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 98 ราย

ส่วนที่เหลือจำนวน 142 ฉบับ คือไปรษณีย์ส่งกลับเนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่ชัดเจน จำนวน 58 ฉบับ ไม่มีผู้รับตามเจ้าหน้าที่ จำนวน 35 ฉบับ และไม่ได้รับการตอบกลับ จำนวน 49 ฉบับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความคิดเห็นของประชากร รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ซึ่งเป็นการอธิบายถึงความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ โดยแสดงผลในรูปตารางร้อยละ

บทที่ 2

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของอาสาสมัคร

สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร (2527:19-23) ได้ให้ความหมายของคำว่า งานอาสาสมัคร เป็นคำพ้อง ที่พอจะเป็นที่เข้าใจกันได้โดยทั่วไป เช่น มีความหมายว่า เป็นผู้เข้ามาทำ ทำด้วยความสมัครใจไม่มีใครบังคับให้ทำ แต่ถึงกระนั้น คำว่า งานอาสาสมัคร ก็ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่บ้าง ว่างานอาสาสมัครควรมีความหมายแค่นั้นอย่างไร

WEBSTER DICTIONARY ได้ให้ความหมายของ งานอาสาสมัคร (Voluntary) ไว้ 2 นัยด้วยกัน คือ

1. ปฏิบัติการหรือกระทำการของบุคคล โดยเจตนารมณ์อิสระที่ไม่หวังค่าตอบแทน (acting or done of one's own free will without valuable consideration)
2. ปฏิบัติการหรือกระทำการโดยปราศจากหน้าที่ตามที่กฎหมายบังคับไว้ว่า ต้องกระทำหรือโดยปราศจากการบังคับของรัฐ (acting or done without any present legal obligation to do the thing done or any such obligation that can accrue from the existing state of affairs)

ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสะอ้าน รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัยได้วิเคราะห์ไว้ว่า อุดมการณ์อาสาสมัครจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม มิใช่เพื่อส่วนตัว
2. เป็นการกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ อะไรก็ตามถ้าทำโดยมิใช่ความสมัครใจหรือมีการบังคับให้ทำ ถือว่าเป็นการทำลาย Spirit ของงานอาสาสมัคร
3. เป็นการกระทำที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของเงินจ้าง รางวัล การทำงาน ต้องถือหลักว่าไม่เป็นการจ้าง ค่าตอบแทนที่ได้ควรเพียงพอแก่การยังชีพเท่านั้น
4. เป็นการอุทิศกำลังกาย กำลังใจและเวลาให้ส่วนรวม มิใช่อุทิศกำลังทรัพย์ การบริจาคทรัพย์ มิใช่การอาสาสมัคร ถือเป็นการให้ทานมิใช่ Spirit ของอาสาสมัคร

กรมคุมประพฤติ (เอกสารประกอบการอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติ : 1)
ให้คำจำกัดความว่า อาสาสมัคร หมายถึง ผู้ที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม
โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน หลักการที่สำคัญของอาสาสมัคร มีดังนี้

1. เป็นการทำงานด้วยความสมัครใจ มิใช่ด้วยการถูกบังคับ หรือเป็นหน้าที่
ที่ต้องทำประจำอยู่แล้ว
2. เป็นการทำงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ประชาชน สังคม หรือสาธารณประโยชน์
มิใช่ทำเพื่อส่วนตัว
3. เป็นการปฏิบัติกร หรือการกระทำโดยเจตนารมณ์อิสระที่ไม่หวังค่าตอบแทน
(acting or done of one's own free will without valuable consideration)
ต้องถือหลักว่าไม่เป็นการจ้างทำงาน ไม่มีเงินค่าจ้างหรือเบี้ยเลี้ยงใดๆ เป็นค่าตอบแทน แต่อาจจะ
ได้รับค่าพาหนะ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียนเข้าร่วมประชุมต่างๆ หรือค่าใช้จ่ายใน
การปฏิบัติงาน
4. เป็นการอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และเวลาให้ส่วนรวม มิใช่เป็นการอุทิศ
กำลังทรัพย์เพียงอย่างเดียว
5. อาสาสมัครต้องเตรียมตัวเพื่อทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
ก็ต้องได้รับการอบรม เพื่อให้มีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณสมบัติพิเศษตามประเภท
ของอาสาสมัครนั้นๆ
6. อาสาสมัครต้องระลึกถึงบทบาทหน้าที่ ตามที่ตนเองได้รับมอบหมายก่อนเสมอ
และทำกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ตลอดการเป็นอาสาสมัคร
7. การทำงานเป็นอาสาสมัครต้องทำด้วยความเสียสละ มีเวลา ใช้สติปัญญา และ
มีความพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัคร

ปริมใจ บัจฉิมสวัสดิ์ (2528 : 22) กล่าวว่า อาสาสมัคร หมายถึง การร่วมใจร่วมแรง
กันเสียสละกันคนละเล็กละน้อย ให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับรัฐโดยใจสมัครที่จะช่วยเหลือ
เพื่อนมนุษย์ที่กำลังต้องการความช่วยเหลือของเราอยู่ โดยการเลือกงานหรือหน้าที่ตามใจรัก
และให้สอดคล้องกับความสันติของแต่ละคนที่มีอยู่ โดยหวังผลตอบแทน แต่เพียงที่จะเห็น
ผลสำเร็จของงานที่ได้เสียสละเวลา กำลังกาย กำลังใจไปเท่านั้น การทำงาน โดยใจสมัครนี้
จะต้องเกิดจากความมีศรัทธาของตนเอง

2.2 ประเภทของอาสาสมัคร

วัฒนา นวลสุวรรณ (2518 : 7-10) ได้จำแนกประเภทของอาสาสมัครออกเป็น 2 ประเภท

1. อาสาสมัครด้านบริหาร คือ อาสาสมัครที่ช่วยทำงานด้านการบริหารต่างๆ ขององค์การ เช่น งานธุรการ งานด้านการเงิน งานงบประมาณ งานควบคุมการก่อสร้าง และงานด้านดูแลรักษา เป็นต้น

2. อาสาสมัครด้านบริการ คือ อาสาสมัครที่ช่วยทำงานในด้านการให้บริการ หรือการสงเคราะห์แก่ประชาชนต่างๆ เช่น การแนะนำแก้ไขปัญหา การสงเคราะห์ผู้เดือดร้อน และการสงเคราะห์เด็ก เป็นต้น

ยุพา วงษ์ไชย (2521 : 90-91) จำแนกระดับของอาสาสมัครออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับกรรมการ หรือผู้กำหนดนโยบาย มีฐานะเป็นทั้งผู้แนะนำ และวางนโยบายขององค์การ และมีบทบาทสำคัญในการหาทุนและนิเทศงานอาสาสมัครระดับรอง ๆ ลงไป

2. ระดับผู้บริการ ดำเนินการในฐานะนักบริหาร เช่น เลขาธิการของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย และนายกสมาคมประธานธรรม เป็นต้น

3. ระดับผู้ให้บริการ เป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชนโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามอาสาสมัครสามารถปรับเปลี่ยนหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม และตามความปรารถนาของอาสาสมัครแต่ละคน

2.3 ความสำคัญของอาสาสมัคร

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2534 : 9) กล่าวไว้ว่า อาสาสมัคร มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ผู้ริเริ่มให้มีอาสาสมัครขึ้นซึ่งภาคเอกชนมิใช่รัฐบาล ผู้ใดมีความทุกข์ยากเดือดร้อน ประชาชนผู้มีเมตตาจิตและใจบุญก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการดำเนินการสงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง ได้แก่ การอุปการะเลี้ยงดูเด็กกำพร้า/อนาถ การให้การศึกษาอบรม การแนะแนวแก้ปัญหาชีวิตแก่ประชาชนและการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย เป็นต้น ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้จึงกล่าวได้ว่า อาสาสมัคร คือผู้ริเริ่มงานสังคมสงเคราะห์ขึ้นมิใช่หน่วยงานภาครัฐบาลแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อสังคมขยายตัว ประชากรทวีจำนวนขึ้นมากมาย ปัญหาสังคมต่างๆ ก็เพิ่มตามไปด้วย จนเกินกำลังความสามารถของประชาชนในการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนได้อย่างเพียงพอ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องเข้ามา มีบทบาทในเรื่องดังกล่าว มีการก่อตั้งหน่วยงานระดับกระทรวง ทบวง กรม ด้านการประชาสงเคราะห์ขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนโดยตรง สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้ก่อตั้งกรมประชาสงเคราะห์ขึ้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2483

ในสมัยรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ โดยการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนหรือผู้ด้อยโอกาสทุกประเภท ใช้หลักวิชาสังคมสงเคราะห์เป็นสำคัญ แต่ความจริงงานสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยได้เริ่มมาตั้งแต่ก่อนหน้านี้อันแล้วโดยอาสาสมัครเป็นผู้ดำเนินการ ทางรัฐบาลหรือภาคราชการจะให้ความช่วยเหลือบ้างเพียงเล็กน้อย มิได้กำหนดเป็นการระหรือความรับผิดชอบเช่นสมัยปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พอสรุปถึงความสำคัญอาสาสมัครได้ว่า รัฐบาลไม่สามารถให้บริการทางสังคมแก่ประชาชนได้ครบหมดทั้งวงจร การให้บริการของอาสาสมัคร (Voluntary social services) คงความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือ และแนะนำประชาชนผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนต่อไป

2.4 คุณสมบัติของอาสาสมัคร

วัฒนา นวลสุวรรณ (2518 : 8-10) กล่าวว่า อาสาสมัครที่ดีต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความรู้พอสมควร 3 ประการ คือ

1) ความรู้ในวิชาการสังคมสงเคราะห์ทั่วไป รู้เทคนิคการดำเนินงานตามหลักการสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่าการสงเคราะห์ผู้เดือดร้อนเป็นรายๆ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน คือ สอบข้อเท็จจริง วินิจฉัยปัญหา พิจารณาวางแผนหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาหรือสงเคราะห์ตามแผน และติดตามผลการป้องกันแก้ไขหรือสงเคราะห์ นอกจากนั้นควรรู้เทคนิคหรือวิธีดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ กลุ่มชน หรือวิธีดำเนินงานกับกลุ่มบุคคล เช่น งานของศูนย์เยาวชน โรงเรียน สถานสงเคราะห์ และโรงพยาบาล เป็นต้น

2) ความรู้ในหน้าที่ของกลุ่มที่อาสาสมัครเข้าไปช่วย คือ รู้ว่าองค์การดังกล่าว มีหน้าที่การงานอย่างไรบ้าง มีบริการสำหรับประชาชนอย่างไรบ้าง มีระเบียบและข้อบังคับ รวมทั้งแผนอย่างไร

3) ความรู้รอบตัว เช่น ความรู้เกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ อาชีพ ราคาสินค้าในท้องตลาด การปฐมพยาบาล กฎหมายข้อบังคับทั่วไปที่พลเมืองควรรู้ และความรู้เกี่ยวกับองค์การสงเคราะห์ต่างๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชนนั้นๆ

2. มีศรัทธาในการทำงาน กล่าวคือ รักในงาน เชื่อมั่นในวิธีการทำงาน และผลงาน ทั้งมีความสนใจในการฝึกฝนและปรับปรุงตัวเองให้เหมาะสมกับงาน

3. มีบุคลิกลักษณะเหมาะสม รู้จักวางตนดี เป็นที่รักใคร่ของผู้มาร่วมงาน เป็นที่นับถือของผู้บริการ กระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้อื่น

4. มีความอดทนและตั้งใจจริง คือความอดทนทั้งในการปฏิบัติงานและอดทนต่อระเบียบแบบแผนต่างๆ ประกอบกับต้องมีความตั้งใจทำงานจริงๆ
5. ต้องมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตดีพอสมควร
6. ต้องรู้จักหลักมนุษยสัมพันธ์สามารถร่วมมือและประสานงานกับบรรดาผู้ร่วมงานได้ดี
7. ต้องมีความเคารพ และปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ
8. ต้องมีความเสียสละเพื่องาน และเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า อาสาสมัครทุกคนที่ช่วยปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์สามารถเป็นอาสาสมัครที่ดีได้ ถ้าหากได้มีการจัดการอย่างถูกต้อง รู้จักมอบหมายงานให้อาสาสมัครแต่ละคนมีโอกาสทำงานตามความสามารถของตนเอง ทั้งนี้ตัวอาสาสมัครเองก็ต้องพยายามปรับบทบาท พฤติกรรม และทัศนคติของตนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมด้วย

เสาวณี ถวิลแก้ว (2544 : 3-6) ได้กล่าวถึงอาสาสมัครอุดมการณ์ไว้ ดังนี้
อุดมการณ์ในที่นี้หมายถึง การกำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการเป็นอาสาสมัครที่พึงประสงค์ให้บังเกิดขึ้นแก่ตนเอง และมีความพยายามมุ่งมั่นที่จะประพฤติปฏิบัติพัฒนาตนเองให้ถึงเป้าหมายที่วางไว้ จึงควรมีคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. ศรัทธา อาสาสมัครอุดมการณ์พึงเริ่มต้นการเป็นอาสาสมัครด้วยความศรัทธาของตนเองในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ มุ่งมั่นที่จะมาเพื่อประโยชน์เพื่อผู้อื่นเป็นสำคัญโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ที่เป็นอามิสเงินทอง มีความพร้อมที่จะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ พลังของความเป็นอาสาสมัครเกิดจากความรัก ความเมตตาเพื่อนมนุษย์ ประสงค์ที่จะช่วยให้เพื่อนมนุษย์มีความสุข รอดพ้น หรือบรรเทาจากความทุกข์ยากที่เผชิญอยู่ให้มีชีวิตที่มีความสุขเช่นคนทั่วไป อาสาสมัครพร้อมที่จะเป็นบุคคลที่เปิดทองหลังพระ เป็นความสุขทางจิตใจ ซึ่งเป็นคุณธรรมประเสริฐสำหรับความเป็นมนุษย์

2. ปัญญา อาสาสมัครต้องรู้จักใช้ปัญญาในการปฏิบัติงาน ควรใช้ความรอบครอบ มีอิสระในความคิด เพื่อใช้ปัญญาทำงานที่ตนรักอย่างแท้จริงและทำด้วยความสุขใจ แม้มีอุปสรรคบ้างก็ไม่ท้อถอย ใช้ปัญญาคิดอ่าน แก้อไขให้คลี่คลาย อย่าใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ นอกจากนั้นการทำงานควรศึกษาองค์การว่าเป็นอย่างไร มีวัตถุประสงค์อย่างไร เป็นที่สนใจและพอใจของตนเองอย่างแท้จริงหรือไม่ เช่น ทำงานประชาสงเคราะห์ ต้องรู้ว่าเป็นงานที่ทำกับคนหลายกลุ่ม ตนเองมีความสนใจ กลุ่มใด ประเภทใด แล้วจึงศึกษามุ่งมั่นทำเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ

3. จริยธรรม แยกออกเป็น 2 ประการคือ จริย + ธรรม ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า จริยหรือจรรยา แปลว่า ความประพฤติหรือกิจการที่ควรประพฤติ ธรรมะ มีความหมาย 4 อย่าง คือ ธรรมคติ กฎของธรรมชาติ หน้าที่ตามกฎหมาย

ของธรรมชาติและผลที่ได้รับจากหน้าที่ ดังนั้นจริยธรรมจึงหมายถึง การประพฤติปฏิบัติอันถูกต้อง ดีงามตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ

สำหรับในข้อนี้มีความสำคัญมาก เพราะจริยธรรมเป็นรากฐานทางความคิด ของผู้คนก่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งแนวทางภายนอกและภายใน แนวทางภายนอก ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ส่วนแนวทางภายใน ได้แก่ ระเบียบ ข้อบังคับในจิตใจของคนซึ่งสามารถคุ้มครองรักษาแนวทางปฏิบัติภายนอกให้ถูกต้องได้ ดังนั้นอาสาสมัครที่ดี จึงควรฝึกฝนพัฒนาตนโดยยึดหลักจริยธรรม ซึ่งที่ประชุมใหญ่วิสามัญของสภาสังคมสงเคราะห์ แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อปี พ.ศ. 2526 ได้มีมติกำหนดจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์มาเป็นแนวทางดังนี้

1) ปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการตามพระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อใช้ในการดำรงตน ได้แก่ สัจจะ (การรักษาความสัตย์) ทมะ (การรู้จักข่มใจตนเอง) ซันติ (การอดทน) และจาคะ (การเสียสละ)

2) การมีพรหมวิหารธรรมต่อผู้ที่เราเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ เมตตา (ความรักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นผู้สุข) กรุณา (ความสงสารช่วยให้พ้นทุกข์) มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข) และอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง)

3) สังคหวัตถุ 4 ต่อการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ทาน (การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ปิยวาจา (การกล่าววาจาอ่อนหวาน) อัตตจริยา (การนำเหตุผลให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น) และสมานัตตตา (การวางตนให้เหมาะสม)

4) อิทธิบาท 4 ต่อหน้าที่การงาน ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจในงาน) วิริยะ (ความขยันหมั่นเพียร) จิตตะ (การเอาใจจดจ่อในงาน) และวิมังสา (การปรารภไตร่ตรองงาน ที่ทำว่าได้ผลหรือมีข้อบกพร่องอย่างไร)

4. จิตวิญญาณ เป็นความรู้สึกที่ลึกซึ้ง เพราะจิตเป็นสภาวะที่มีหน้าที่รู้คิดและนึกได้ ดังนั้น จึงต้องสั่งสมบ่มเพาะให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ เสียสละ ไม่ละเลย จนเกิดเป็นอัตโนมัติ เมื่อมีโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม หรือช่วยเหลือบุคคลที่มีความต้องการ แม้ไม่อยู่ในช่วงเวลา ที่ทำงานอยู่ก็ตาม หากพบว่ามีความจำเป็นต้องเข้าไปช่วยเหลือบุคคลหรือเหตุการณ์นั้นๆ ก็ต้อง ตื่นตัวและมีความพร้อม กล่าวได้ว่าจิตวิญญาณเป็นความรู้สึกที่ฝังลึกลงไปในตัวตนของบุคคลผู้นั้น และพร้อมเสมอที่จะแสดงออกในการทำหน้าที่ของตน

5. องค์ความรู้ อาสาสมัครต้องรู้ในบทบาทหน้าที่ตลอดจนภารกิจขององค์กร ที่ตนเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัคร รวมทั้งรู้จักบุคคลกลุ่มเป้าหมายและวิธีปฏิบัติตนต่อบุคคลเหล่านั้น ที่สำคัญคือเข้าใจในขอบเขตบทบาทหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรที่เข้าไป

ร่วมงานรวมทั้งกลุ่มเป้าหมาย บุคลากรที่เกี่ยวข้องขององค์กรนั้นๆ ตลอดจนเพื่อนร่วมอุดมการณ์ นอกจากนั้นควรเป็นผู้ที่รอบรู้ในทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดความคล่องตัวด้วย

6. การพัฒนาตนเอง การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ตั้งงาม ไม่ว่าจะเป็น การปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริม พื้นฟู เพื่อให้สภาพที่เป็นอยู่แล้วเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้น อาสาสมัครอุดมการณ์ จึงต้องมีการพัฒนาตนเองในเรื่องต่างๆ การพัฒนาที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ได้แก่

1) การพัฒนากาย-พัฒนากิจกายนและจิตเป็นความเกี่ยวข้องกัน เพราะสุขภาพกายที่ดีย่อมนำไปสู่สุขภาพจิตที่ดีด้วย ในทำนองที่กลับกัน สุขภาพจิตที่ไม่ดี ย่อมส่งผลไปถึงสุขภาพกายด้วย ดังนั้นจึงควรมีการดูแลไปพร้อมๆ กัน สุขภาพกายควรมีการออกกำลังกายให้สม่ำเสมอตามวัย รับประทานอาหารให้ถูกมือและมีความเหมาะสมตามสัดส่วน มีการตรวจสุขภาพกับแพทย์เป็นครั้งคราว สำหรับสุขภาพจิตแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- สุขภาพจิตดี คือ มีจิตปกติ มีสติสัมปชัญญะ
- สมรรถภาพจิตดี คือ จิตมีประสิทธิภาพในการคิด พิจารณา มีสมาธิ ไม่ฟุ้งซ่าน
- คุณภาพจิตดี คือ จิตที่มีความประณีต ตั้งงาม มีคุณธรรม มีความเข้าใจ

เลื่อมใสอย่างมีเหตุผลต่อคำสอนหลักธรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ และสามารถนำไปใช้ไปปฏิบัติอย่างเป็นเหตุเป็นผลต่อชีวิตประจำวันของตนเองได้

ดังนั้นการรักษาจิต จึงเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้สภาพจิตเชื้อ ต่อการดำรงชีวิตให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน

2) การพัฒนาทัศนคติ จากการศึกษา สรุปได้ว่า ทัศนคติคือความคิดเห็น ซึ่งบุคคลยึดมั่นโดยการแสดงออกในรูปของความเชื่อ ความต้องการ เป็นท่าทีที่แสดงความรู้สึก ความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อผู้อื่นต่อสิ่งต่างๆ และต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทัศนคติเป็นสิ่งที่ปลูกฝังได้เปลี่ยนแปลงได้ พัฒนาได้ ดังนั้นผู้เป็นอาสาสมัครที่มีคุณภาพ จึงควรต้องสั่งสมทัศนคติที่ตั้งงามถูกต้องต่อตน ต่อหน่วยงานที่เข้าร่วมกิจกรรมต่อสภาพแวดล้อม ตลอดจนต่อหน้าทีการเป็นอาสาสมัคร เพื่อเป็นแรงจูงใจที่ดีในการทำงานต่อไป

เพื่อให้ง่ายแก่การจดจำ การเป็นอาสาสมัครอุดมการณ์จะต้องมีเป้าหมายดังนี้ คือ มีศรัทธา ใช้ปัญญา แสวงหาจริยธรรม นำสู่จิตวิญญาณ ผสานความรู้ สู่อุทิศพัฒนา

หากจะพิจารณาโดยรวมถึงความหมาย ประเภท ความสำคัญ และคุณสมบัติ ของการเป็นอาสาสมัครแล้ว นับได้ว่าผู้ที่จะอุทิศตนเพื่อทำงานในรูปอาสาสมัครต้องเป็นบุคคล ที่ถึงพร้อมซึ่งการเสียสละและเป็นผู้ไม่หยุดนิ่ง ให้ความสำคัญกับความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นกับบุคคล ในสังคม และพร้อมที่จะทำให้ผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนได้รับการช่วยเหลือ เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ที่เกิดขึ้นจนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข โดยผู้ที่ทำงานเป็นอาสาสมัครจะต้องอุทิศ

กำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ และที่สำคัญโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน นอกจากเพียงเพื่อความสุขใจของตนเองเท่านั้น

2.5 ภารกิจของกรมประชาสงเคราะห์

กรมประชาสงเคราะห์ได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติงาน ไว้ดังนี้ คือ เป็นองค์กรหลักในการจัดสวัสดิการสังคม และส่งเสริมให้มีเครือข่ายการดำเนินงาน เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง และได้มาตรฐาน

2.5.1 กลยุทธ์กรมประชาสงเคราะห์ (รายงานประจำปี 2543 : 5)

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว กรมประชาสงเคราะห์ได้กำหนดกลยุทธ์ การดำเนินการ 8 กลยุทธ์ คือ

1. พัฒนาและปรับปรุงแบบการบริการ/วิธีการในลักษณะเชิงรุกให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
2. เสริมสร้างศักยภาพความมั่นคงให้กับครอบครัวและชุมชน
3. สร้างเครือข่ายในการทำงาน พหุภคสิทธิ์ ส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และประชาสังคมให้มีส่วนร่วม
4. ส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพของภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่น ประชาชน ให้จัดบริการด้านสวัสดิการสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ
5. สร้างความตระหนักของชุมชนและครอบครัวในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม
6. พัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการให้บริการ (Service Mind)
7. สร้างตัวชี้วัดและกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของงาน และมีการติดตามประเมินผลงานอย่างเป็นระบบ
8. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านสวัสดิการสังคม เพื่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.5.2 หน้าที่ความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์

1. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี กฎหมายว่าด้วยการฉ้อโกงกิจการสงเคราะห์ กฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับนิคมสร้างตนเอง กฎหมายว่าด้วยหอพัก กฎหมายว่าด้วยการควบคุมคนขอทาน กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการจัดสวัสดิการแก่คนชรา คนไร้ที่พึ่ง สตรี ครอบครัว ผู้ขาดโอกาสทางสังคม ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย และประชาชนผู้ประสบปัญหาทางสังคม

3. ดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์และพัฒนาชาวเขา

4. ดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ประสบภัย

5. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ของภาคเอกชน

6. พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณา ในการกำหนดมาตรการป้องกันและแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม ตลอดจนดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์

7. ปฏิบัติการขึ้นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ หรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ใน พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นปีที่กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินงานครบ 60 ปี กรมได้เน้นการดำเนินงานเชิงรุกให้มีความสอดคล้อง ตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสถานการณ์ปัจจุบัน โดยได้วางมาตรการ และปฏิรูปแนวการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ คือ

1. ทำงานเชิงรุกและมุ่งประโยชน์สูงสุดที่ผู้รับบริการ

กรมประชาสงเคราะห์ มีหน้าที่รับผิดชอบการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบปัญหาเดือดร้อนโดยตรง จึงมุ่งเน้นทำงานเชิงรุก นำบริการไปให้ประชาชนถึงในพื้นที่ด้วยความรวดเร็ว และต่อเนื่อง รับฟังปัญหาของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำ รวมทั้งมีการสร้างกิจกรรมสกัดกั้นปัญหา

2. ความเป็นเอกภาพในการทำงาน

การทำงานของกรมประชาสงเคราะห์ ยึดหลักความเป็นเอกภาพ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทุกฝ่ายทั้งในระดับกรมและกระทรวงเดียวกัน ตลอดจนสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่นเพื่อรวมกันเป็นหนึ่งในการระดมทรัพยากร และความร่วมมือนำมาทำงานมุ่งไปสู่เป้าหมายให้ผู้รับบริการ คือ ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

3. ทำงานแบบมีส่วนร่วมกับภาคเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นองค์กรที่มีลักษณะพิเศษ คือ มีวิถุนิยมของการให้บริการ (Service Mind) มีความคล่องตัวอิสระ และมียุทธวิธีการทำงานหลายรูปแบบ กรมประชาสงเคราะห์ได้ให้การส่งเสริม สนับสนุนและขยายบทบาทให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ รวมถึงสร้างเครือข่ายการประสานงานกับภาคเอกชนให้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

4. ทำงานร่วมกันระหว่างข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง

ข้าราชการการเมือง เป็นบุคคลหนึ่งที่ใกล้ชิดกับประชาชน รับรู้ถึงสภาพปัญหา ในเขตพื้นที่ที่มีเครือข่ายและเครื่องมือที่พร้อมในการประสานความร่วมมือระหว่างข้าราชการ ประจำและข้าราชการการเมืองเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ประสบปัญหา โดยทำงาน บนพื้นฐานของการสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพให้ประชาชนได้รับบริการจากทุกฝ่ายอย่าง มีประสิทธิภาพ ซึ่งการทำงานในระบบนี้ข้าราชการทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือ และมีความห่วงใย ในประชาชนผู้ประสบปัญหา

5. ใช้งบประมาณอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ภาครัฐต้องปรับลดงบประมาณรายจ่าย ลงจำนวนมาก การใช้จ่ายต้องจ่ายในสิ่งที่จำเป็น และคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในขณะที่ กรมประชาสงเคราะห์มีภารกิจจำนวนมากในการให้บริการผู้ด้อยโอกาส จากผลกระทบดังกล่าว จึงเน้นให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสเป็นอันดับแรก และพิจารณาทบทวนลดการใช้จ่าย ด้านการลงทุนการก่อสร้าง หรืออาจยกเลิกโครงการ โดยมีมาตรการประหยัดงบประมาณของ ทุกหน่วยงาน และบริหารงบประมาณให้เกิดประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

6. แก้ไขปัญหาประชาชนอพยพกลับภูมิลำเนา

กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่อพยพกลับภูมิลำเนา ในกรณีถูกเลิกจ้าง หรือประสบปัญหาความเดือดร้อน ว่างงาน โดยรับทราบสภาพปัญหาและ ส่งเสริม พัฒนาให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีรายได้เลี้ยงชีพ ด้วยการช่วยเหลือเป็น เงินทุนประกอบอาชีพ หรือเงินสงเคราะห์ครอบครัว และประสานกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวง แรงงานและสวัสดิการสังคม เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน

7. ประชาสัมพันธ์งานกรมประชาสงเคราะห์

การให้บริการด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ มีการทำงานหลายรูปแบบ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาได้รวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งการประชาสัมพันธ์ได้พยายามเผยแพร่ข้อมูลในลักษณะของบริการ และประเภทกลุ่มบุคคล ที่กรมประชาสงเคราะห์ให้การช่วยเหลือ โดยเผยแพร่ในรูปของเอกสารแผ่นพับ เรื่องประชาสงเคราะห์ ให้อะไรท่านได้บ้าง ตลอดจนเผยแพร่ผ่านสื่อทางด้านวิทยุกระจายเสียงสถานีต่างๆ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และเครือข่าย Internet รวมทั้งพยายามเผยแพร่สื่อต่างๆ ระดับท้องถิ่น เช่น เสียงตามสายภายในหมู่บ้าน วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ และรับทราบบริการอย่างทั่วถึงทุกภูมิภาค

8. ปรับปรุงแนวปฏิบัติ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกาศใช้ ณ วันที่ 11 ตุลาคม 2540 นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ได้ให้สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ตลอดจนเพิ่มอำนาจให้ประชาชนมีสิทธิตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปโดยสุจริตมีเสถียรภาพ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งตามเจตนารมณ์นี้ กรมประชาสงเคราะห์เป็นหน่วยงานหนึ่งที่จัดบริการในด้านสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนในกลุ่มต่างๆ อาทิ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ เป็นต้น จึงได้พยายามปรับปรุงแนวทางปฏิบัติ ระเบียบข้อบังคับ และกฎหมาย ให้เป็นไปตามกระแสทางสังคมและรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนที่รับบริการในด้านสวัสดิการสังคมได้รับประโยชน์สูงสุด

2.5.3 ภารกิจสำคัญของกรมประชาสงเคราะห์ ปี 2544

1. ส่งเสริม สนับสนุน และขยายบทบาทของประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาคเอกชน อาสาสมัคร และองค์กรประชาชนในการดำเนินงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ให้รองรับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ
2. กระจายการบริหารด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์สู่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยการเตรียมความพร้อมและใช้ระบบแผนงาน/โครงการ เป็นเครื่องมือ เพื่อให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานสวัสดิการสังคม
3. ให้ความช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้าง ผู้ว่างงานจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและครอบครัวผู้มีรายได้น้อย โดยการสงเคราะห์ครอบครัวและสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพในลักษณะการรวมกลุ่มเพื่อให้ได้รับการพัฒนายิ่งขึ้น
4. สงเคราะห์ ฝึกอบรมวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต เยาวสตรีที่ด้อยโอกาส และคนพิการ พร้อมทั้งส่งเสริมการประกอบอาชีพ
5. จัดบริการทางสังคมรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเข้าถึงบริการ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและมีคุณค่าในสังคม โดยการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. สร้างเครือข่ายการประสานงานของหน่วยงานและองค์การด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ การติดตามและประเมินผลร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน
7. ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ ระบบสารสนเทศ และพัฒนาบุคลากรให้สามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพ ในการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนของผู้รับบริการ
8. พัฒนางานบริการสวัสดิการสังคมในรูปแบบสถานสงเคราะห์ โดยให้องค์กรเอกชน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและให้ความร่วมมือในการรับบริการตรวจจากสาธารณสุข

หากจะพิจารณาถึงภารกิจต่างๆ ของกรมประชาสงเคราะห์แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นภารกิจที่จะต้องให้บริการกับประชาชนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต เพราะเป็นการบริการเริ่มต้นตั้งแต่เด็กไปจนตาย อีกทั้งยังมีการแก้ไขปัญหามาจนถึงการพัฒนาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและคงสภาพที่ดีต่อไป ซึ่งเพียงใช้ทรัพยากรของภาคราชการคงต้องพบกับข้อจำกัดต่างๆ

2.5.4 อาสาสมัครประชาสงเคราะห์

1. คุณสมบัติของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

ตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ พ.ศ.2544 กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 1) มีอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- 2) มีความรู้ในขั้นสามารถอ่านออกเขียนได้
- 3) เป็นบุคคลที่สมัครใจและเสียสละเวลาเพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์ด้วยความเต็มใจ
- 4) มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม และมีความประพฤติดี ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือ
- 5) ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง
- 6) เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
- 7) ผ่านการอบรมหลักสูตร อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ซึ่งจัดโดยกรมประชาสงเคราะห์ หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจนได้วุฒิบัตรผ่านการอบรมหลักสูตรอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ตามที่กรมประชาสงเคราะห์กำหนด

ตารางที่ 1 ตารางแสดงหลักสูตรการอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

ที่	ชื่อวิชา / เวลา	ขอบเขตวิชา	วัตถุประสงค์
1.	การสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม (45 นาที)	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมกลุ่ม - การละลายพฤติกรรม - การสร้างความสามัคคี 	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อละลายพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม - เพื่อสร้างความรัก ความสามัคคี และ การรวมกลุ่มให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
2.	จิตสำนึกและอุดมการณ์ อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ (1 ชั่วโมง)	<ul style="list-style-type: none"> - ขบธรรมเนียม จารีต ประเพณีของสังคมไทย - จริยธรรมและคุณธรรม ตามหลักศาสนา - จิตสำนึกและอุดมการณ์ ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อปลูกจิตสำนึกและแนวทางการทำงาน ตามแนวคิดความรู้คู่คุณธรรม - เพื่อสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบ และ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม
3.	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ และการประชาสงเคราะห์ (1 ชั่วโมง 30 นาที)	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของงาน สังคมสงเคราะห์ และ การประชาสงเคราะห์ - ปรัชญาของงาน - หลักการของงานสังคม สงเคราะห์ - ขั้นตอนและวิธีการในการ ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในงาน สังคมสงเคราะห์ และการประชาสงเคราะห์ ตามหลักปรัชญา วิธีการ และกระบวนการ ของงานสังคมสงเคราะห์
4.	การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา กลุ่มต่างๆ ของกรมประชาสงเคราะห์ และการแสวงหาทรัพยากร ในการปฏิบัติงาน (1 ชั่วโมง 50 นาที)	<ul style="list-style-type: none"> - การสงเคราะห์เด็กและวัยรุ่น - การสงเคราะห์ครอบครัว ผู้มีรายได้น้อย ผู้ไร้ที่พึ่ง - การสงเคราะห์และฟื้นฟู สมรรถภาพคนพิการ 	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้ได้รับความรู้ และความเข้าใจ ตลอดจนเทคนิคต่างๆ ในการให้ ความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา กลุ่มต่างๆ - เพื่อให้สามารถประสานงาน และสนับสนุน ความช่วยเหลือต่างๆ จากสำนักงาน ประชาสงเคราะห์จังหวัด หรือแหล่งทรัพยากร ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

ที่	ชื่อวิชา / เวลา	ขอบเขตวิชา	วัตถุประสงค์
5.	การประชุมกลุ่มเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติงานร่วมกัน (1 ชั่วโมง)	<ul style="list-style-type: none"> - การสงเคราะห์ผู้ประสบสาธารณภัย - การสงเคราะห์เบียดังชีพผู้สูงอายุ - การสงเคราะห์เบียดังชีพผู้ป่วยเอดส์ - เทคนิคและจิตวิทยาในการทำงานกับผู้ประสบปัญหาทุกกลุ่มต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม ความสัมพันธ์อันดีและการทำงานมีระบบ และหลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือสังคม - รายงานการปฏิบัติงานสู่สาธารณะชนเพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปรับทราบงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์
6.	การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (จะมีการศึกษาดูงานหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละจังหวัด)	<ul style="list-style-type: none"> - การเลือกประธานรุ่น - แนวทางการปฏิบัติงานอาสาสมัครฯ - การประชาสัมพันธ์งานอาสาสมัครฯ 	

2. บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

สำหรับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์นั้น ตามระเบียบได้กำหนดไว้ดังนี้

1) สนับสนุนและร่วมในปฏิบัติงานกับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน

2) สอดส่อง เยี่ยมเยียนและสำรวจข้อมูลผู้ประสบความเดือดร้อนผู้ด้อยโอกาสและแจ้งให้ประชาสงเคราะห์จังหวัดทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

3) สอบประวัติเบื้องต้นของ ผู้ประสบความเดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาสที่อยู่ในเครือข่ายได้รับการช่วยเหลือตามที่ได้รับมอบหมาย และแจ้งให้กรมประชาสงเคราะห์หรือประชาสงเคราะห์จังหวัดทราบ

4) ช่วยเผยแพร่ความรู้เรื่องงานของกรมประชาสงเคราะห์ และสร้างเครือข่ายอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

5) จัดกิจกรรมรณรงค์จัดหารายได้ เป็นเงินหรือสิ่งของเพื่อสาธารณกุศล

6) ออกหน่วยสงเคราะห์เคลื่อนที่ มอบสิ่งของแก่ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน

7) เป็นวิทยากรในการอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

8) รวมตัวจัดตั้งเป็นชมรม สมาคม หรือมูลนิธิอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

9) ประสานงานช่วยเหลือ สมาคม มูลนิธิอื่น ๆ ซึ่งทำงานเพื่อสังคม

3. หลักเกณฑ์การช่วยเหลือประชาชนของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ทำหน้าที่ให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ด้อยโอกาส และประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน เช่น เด็ก สตรี ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย คนชรา คนพิการ ผู้ประสบสาธารณภัย และผู้ประสบปัญหาอื่น ๆ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ จึงขอสรุปหลักเกณฑ์และการช่วยเหลือประชาชนในขอบข่ายความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์ที่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ใช้เป็นแนวทางในการประสานการช่วยเหลือของทางราชการไปสู่ประชาชน ดังนี้

1) การสงเคราะห์เด็กและเยาวชน มีเป้าหมายในการให้บริการแก่เด็ก คือ เพื่อให้เด็กได้อยู่กับครอบครัวและได้รับการคุ้มครองดูแลที่เหมาะสม

(1) คุณสมบัติเด็กผู้ขอรับการสงเคราะห์

- เป็นเด็กอายุแรกเกิดจนถึง 18 ปี หากอยู่ระหว่างการศึกษาดังต้องมีอายุไม่เกิน 20 ปี

- เป็นเด็กกำพร้า อนาคต หรือถูกทอดทิ้ง

- เป็นเด็กพิการ และทุพพลภาพ

- เป็นเด็กซึ่งบิดา มารดา ผู้ปกครอง ประสบภาวะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิกัดทุพพลภาพ ป่วยทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวตามควรแก่อัตตภาพได้ เป็นต้น

- เป็นเด็กที่เกิดคนอกสมรส

- เป็นเด็กในครอบครัวยากจนขาดแคลนและประสบปัญหาความเดือดร้อน

(2) การช่วยเหลือที่ได้รับ

- ค่าเลี้ยงดู ค่าพาหนะ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ สำหรับเด็กตามความจำเป็น และเหมาะสม

- เงินทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน
- เงินช่วยเหลือครอบครัวเด็กเป็นทุนประกอบอาชีพ ค่ารักษาพยาบาล
- ค่ากายอุปกรณ์แก่เด็กพิการและทุพพลภาพ
- ค่าเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น มุ้ง ผ้าห่มนอน แป้ง นมสำหรับเด็ก

เลี้ยงดู เป็นต้น

2) งานสงเคราะห์ครอบครัวและชุมชนเป็นงานบริการเพื่อจุดมุ่งหมายให้ครอบครัวและชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ปกติสุข ด้วยบริการหลายประการ ให้ครอบครัวและชุมชนมีทางเลือกในการดูแล แก้ไข และพัฒนาไปสู่ความมั่นคงเข้มแข็ง

(1) คุณสมบัติผู้สมควรได้รับการสงเคราะห์

- ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย
- ผู้ประสบปัญหาเฉพาะหน้าในเรื่องที่อยู่อาศัย
- นักเรียน นักศึกษาผู้มีรายได้น้อยที่เดินทางมาทัศนศึกษาหรือบุคคลที่เดินทางมาหางานทำเป็นการชั่วคราว

- ผู้ติดเชืหรือผู้ป่วยเอดส์ที่ไม่มีผู้ดูแล

(2) การช่วยเหลือที่ได้รับ

- เงิน เครื่องอุปโภค บริโภค
- ค่าปรึกษาแนะนำ
- บริการที่พักชั่วคราว

3) การสงเคราะห์และฟื้นฟูคนพิการปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยได้ประกาศไว้ว่า "คนพิการมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีสิทธิและเสรีภาพแห่งบุคคล ย่อมได้รับการดูแล ฟื้นฟู พัฒนา และคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป" ปัจจุบันบริการด้านสงเคราะห์และฟื้นฟูคนพิการของกรมประชาสงเคราะห์ได้ขยายบริการเพิ่มมากขึ้น โดยมุ่งที่จะฟื้นฟูศักยภาพคนพิการให้อยู่ในสังคมได้เช่นคนปกติ

(1) คุณสมบัติผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์

- คนพิการทางร่างกาย ทางสมอง สติปัญญา หรือพิการซ้ำซ้อน

(2) การช่วยเหลือที่ได้รับ

- คนพิการที่อยู่ในครอบครัว และประสบปัญหายากลำบากหรือยากจนมีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพจากรัฐ โดยผ่านการรับรองความพิการจากแพทย์
- บริการด้านกายอุปกรณ์ ซึ่งเป็นเครื่องช่วยการเคลื่อนไหวของคนพิการ เช่น รถสามล้อโยก เก้าอี้วิลแชร์ ไม้ค้ำยัน ฯลฯ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายให้คนพิการ
- ทุนประกอบอาชีพ กรณีที่คนพิการที่ยังช่วยตนเองได้ หรือได้รับการฟื้นฟูจนช่วยตนเองได้ และอยู่ในฐานะยากจน
- สถานสงเคราะห์คนพิการ และทุพพลภาพให้การดูแลคนพิการที่ไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้
- ศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการ สำหรับฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและเข้ารับการฝึกอาชีพ เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้เพื่อไปประกอบอาชีพได้

4) การสงเคราะห์ผู้ประสบสาธารณภัย

(1) ผู้ประสบสาธารณภัย หมายความว่า ประชาชนซึ่งได้รับความเสียหายจากอัคคีภัย ภัยพิบัติ อุทกภัย ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีมาเป็นสาธารณะ ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือรัฐ

(2) การช่วยเหลือที่จะได้รับ

- ค่าจัดการศพผู้เสียชีวิตในกรณีผู้ประสบสาธารณภัยที่เสียชีวิตเป็นหัวหน้าครอบครัวจะได้รับการช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ครอบครัวด้วย
- ค่ารักษาพยาบาลตามความจำเป็น และหากบาดเจ็บถึงขั้นพิการไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้ จะได้ค่าความช่วยเหลือเบื้องต้นและเงินยังชีพต่อเดือนเป็นระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี
- กรณีบาดเจ็บสาหัส ต้องรักษาในสถานพยาบาลตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป จะได้รับเงินช่วยเหลือเบื้องต้น สำหรับผู้รักษาตัวเกิน 30 วัน จะได้รับการช่วยเหลือเป็นเงินยังชีพจนกว่าจะออกจากสถานพยาบาล
- เงินทุนประกอบอาชีพ หรือเครื่องมือประกอบอาชีพสำหรับผู้ประสบภัยซึ่งถึงแก่สิ้นเนื้อประดาตัว

5) การสงเคราะห์และพัฒนาสตรี

(1) คุณสมบัติผู้ขอรับการสงเคราะห์และพัฒนา

- สตรีผู้ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ไม่ว่าจะ เป็นด้านการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ การทำงานค่าตอบแทนต่าง ๆ

(2) การช่วยเหลือที่ได้รับ

- การจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพสตรีทั่วทุกภาค เพื่อพัฒนาศักยภาพและฝึกอาชีพในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน

- บริการให้กู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพ

- การจัดตั้งกลุ่มสตรีที่สำเร็จการฝึกอาชีพแล้ว หรือหางานให้ทำ

6) การสงเคราะห์คนชรา

(1) คุณสมบัติผู้ขอรับการสงเคราะห์

- มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป

- ฐานะยากจนหรือถูกทอดทิ้ง ขาดผู้อุปการะดูแลหรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

(2) การช่วยเหลือที่ได้รับ

- ศูนย์บริการสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อพบปะสังสรรค์ และทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ตามควรแก่วัย

- บริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นรายเดือน ตามหลักเกณฑ์ที่กรมประชาสงเคราะห์กำหนด

- สถานสงเคราะห์คนชรา

4. การดำเนินการของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

เมื่ออาสาสมัครประชาสงเคราะห์ พบผู้ประสบปัญหาเดือดร้อนและอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการสงเคราะห์ ให้ดำเนินการ ดังนี้

1) สอบรายละเอียดข้อมูลเบื้องต้น ปัญหาความเดือดร้อนที่ได้รับ และความต้องการการช่วยเหลือ บันทึกลงในแบบสอบถามประวัติเบื้องต้นผู้ขอรับการช่วยเหลือ

2) ทำหนังสือส่งแบบประวัติเบื้องต้นของผู้ขอรับการสงเคราะห์ และเอกสารที่จำเป็น คือ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หรือใบรับรองแพทย์ หรือหนังสือรับรองจากเรือนจำ หรือสถานีตำรวจ ไปยังสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด หรือในส่วนกลางส่งไปที่กรมประชาสงเคราะห์ เพื่อพิจารณาให้การช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ต่อไป

เมื่อกรมประชาสงเคราะห์ หรือสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดได้รับรายงาน จะพิจารณาคำเนินการตามหลักเกณฑ์การช่วยเหลือว่าด้วยการนั้น และเมื่ออธิบดี กรมประชาสงเคราะห์ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้มีอำนาจได้ดำเนินการอย่างใดแล้ว อาจจะประสานงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์นั้นๆ เป็นผู้รับเงินแทนไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น มิฉะนั้นจะกระทำไม่ได้ เนื่องจากตามระเบียบของทางราชการ การจ่ายเงินสงเคราะห์จะต้องจ่าย ให้ผู้รับการสงเคราะห์โดยตรง เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังเป็นกรณีๆ ไป

บทที่ 3

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ มุ่งศึกษาถึงความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และแนวทางการทำงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ในส่วนที่เกี่ยวกับงานในภารกิจของกรมประชาสงเคราะห์ จึงได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 41 ข้อ และนำมาแสดงเป็นตารางใช้สถิติร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร

จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 98 คน แบ่งเป็นชาย จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และหญิงจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 80 รายละเอียดตามตารางดังนี้ คือ

ตารางที่ 2 แสดงช่วงอายุของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

ช่วงอายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
30 - 40	4	4.08
41 - 50	-	-
51 - 60	15	15.31
61 - 70	62	63.26
71 - 80	17	17.35
รวม	98	100

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ มีอายุระหว่าง 61 - 70 ปี เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 63.26 รองลงมาอายุระหว่าง 71 - 80 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.35 ถือได้ว่า อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งมีความประสงค์จะทำงานช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน

ตารางที่ 3 แสดงสถานภาพครอบครัวในปัจจุบัน

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	7	7.14
สมรส	40	40.82
หย่า	3	3.06
หม้าย	48	48.98
รวม	98	100

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาชนสงเคราะห์ ร้อยละ 48.98 เป็นหม้าย ร้อยละ 40.82 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 7.14 เป็นโสด และร้อยละ 3.06 หย่าแล้ว

ตารางที่ 4 แสดงอาชีพปัจจุบัน

อาชีพปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	-	-
ค้าขาย	35	35.71
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	7	7.14
ข้าราชการบำนาญ	42	42.86
แม่บ้าน	14	14.29
รวม	98	100

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาชนสงเคราะห์ ร้อยละ 42.86 เป็นข้าราชการบำนาญ ร้อยละ 35.71 มีอาชีพค้าขาย และร้อยละ 14.29 เป็นแม่บ้าน

ตารางที่ 5 แสดงระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	81	82.65
ปริญญาตรี	7	7.14
ปริญญาโท หรือสูงกว่า	10	10.21
อื่นๆ	-	-
รวม	98	100

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ร้อยละ 82.65 มีการศึกษาด้านต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนอีกร้อยละ 10.21 จบการศึกษาระดับปริญญาโท หรือสูงกว่า และอีกร้อยละ 7.14 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 6 แสดงรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน

ระดับรายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	40	40.82
10,001 – 20,000 บาท	47	47.96
20,001 – 30,000 บาท	9	9.18
30,001 บาทขึ้นไป	2	2.04
รวม	98	100

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ร้อยละ 47.96 มีรายได้อยู่ในระดับ 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 40.82 มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท

4
12.05.6

เลขเรียกหนังสือ.....	8764
เลขทะเบียน.....	5571
วันที่.....	22 ก.พ. 2545

ตารางที่ 7 แสดงระยะเวลาในการปฏิบัติงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

ระยะเวลา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-3 ปี	55	56.12
3.1-5 ปี	30	30.61
5.1-7 ปี	10	10.21
7.1 ปี ขึ้นไป	3	3.06
รวม	98	100

ตามตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.12 ปฏิบัติหน้าที่มา 1-3 ปี ร้อยละ 30.61 ปฏิบัติหน้าที่มา 3.1-5 ปี ร้อยละ 10.21 ปฏิบัติหน้าที่ 5.1-7 ปี และร้อยละ 3.01 ปฏิบัติงานมา 7.1 ปี ขึ้นไป

ตารางที่ 8 แสดงถึงรูปแบบการจัดตั้งองค์กรอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

รูปแบบองค์กร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่ม	8	8.16
ชมรม	-	-
สมาคม	90	91.84
มูลนิธิ	-	-
รวม	98	100

ตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ร้อยละ 91.84 ทราบว่ามี การจัดตั้งสมาคมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และร้อยละ 8.16 มีการจัดตั้งองค์กรอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในรูปกลุ่ม

ตารางที่ 9 แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดตั้งขึ้น

การเข้าร่วม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เข้าร่วม	80	81.63
ไม่เข้าร่วม	18	18.37
รวม	98	100

ตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่ามีอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เข้าร่วมในองค์กรที่จัดตั้งขึ้น ร้อยละ 81.63 และไม่เข้าร่วม ร้อยละ 18.37

ตารางที่ 10 แสดงถึงการเข้าร่วมประชุมพบปะหรือสมาชิกอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 ใน 3 ของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด	10	10.20
ครึ่งหนึ่งของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด	35	35.71
3 ใน 4 ของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด	40	40.82
มากกว่า 3 ใน 4 ของสมาชิกทั้งหมด	13	13.27
รวม	98	100

ตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ส่วนใหญ่ร้อยละ 40.82 ให้ความเห็นว่าผู้เข้าร่วมประชุม พบปะ หรือกันในการประชุมแต่ครั้งมีจำนวน 3 ใน 4 ของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด และอีกร้อยละ 35.71 เห็นว่ามีผู้เข้าร่วมประชุมครึ่งหนึ่งของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ต่อบทบาทหน้าที่
ของกรมประชาสงเคราะห์

การศึกษาความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของ
กรมประชาสงเคราะห์ ในส่วนที่ 2 นี้ ประกอบด้วย

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อการช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม

ข้อความ	เห็นด้วย						ไม่เห็นด้วย	
	มาก		ปานกลาง		น้อย		จำนวน (คน)	ร้อยละ
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
1. การดำเนินการส่งบุคคลกลุ่ม เป้าหมาย เช่น เด็ก คนชรา ฯลฯ เข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ นับว่าเป็นการดำเนินการที่จะเกิด ประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้น	74	75.51	24	24.49	-	-	-	-
2. สถานสงเคราะห์ของกรมประชา - สงเคราะห์ มีจำนวนน้อย ทำให้การ เลี้ยงดูไม่เหมาะสมแก่วัยของเด็ก และ ผู้รับการสงเคราะห์	40	40.82	35	35.71	15	15.31	8	8.16
3. ควรมีการเพิ่มจำนวนสถานสงเคราะห์ เพื่อรับรองบุคคลที่ประสบปัญหาให้ มากขึ้น	82	83.67	8	8.17	4	4.08	4	4.08
4. นักสังคมสงเคราะห์ของกรมประชา - สงเคราะห์ มีจำนวนไม่เพียงพอในการ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น	74	75.51	18	18.37	6	6.12	-	-
5. จำนวนข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของ กรมประชาสงเคราะห์ มีจำนวนน้อย ควรมีการเพิ่มจำนวนให้มากขึ้น	70	71.43	25	25.51	3	3.06	-	-
6. การสอบข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ มีความเหมาะสมแล้ว ก่อนให้การ สงเคราะห์	72	73.47	23	23.47	3	3.06	-	-

ข้อความ	เห็นด้วย						ไม่เห็นด้วย	
	มาก		ปานกลาง		น้อย		จำนวน (คน)	ร้อยละ
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
7. การฝึกอาชีพให้ประสบปัญหานับเป็น การให้การสงเคราะห์ที่เหมาะสมแล้ว	80	81.63	10	10.21	6	6.12	2	2.04
8. เมื่อกรมประชาสงเคราะห์ ให้การฝึก อาชีพแก่ผู้ประสบปัญหาแล้ว ควรหา งานให้เมื่อจบหลักสูตร	85	86.74	10	10.20	3	3.06	-	-
9. นโยบายการมอบเบี้ยยังชีพแก่ผู้ ประสบปัญหาได้อย่างตรงจุด และ เป็นประโยชน์ที่สุด	82	83.68	6	6.12	6	6.12	4	4.08
10. การมอบเครื่องอุปโภค เป็นการช่วย เหลือเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนใน เบื้องต้น	74	75.51	18	18.37	6	6.12	-	-

ผลการศึกษาจากตารางที่ 11 พบว่าความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์
ต่อการดำเนินการส่งบุคคลกลุ่มเป้าหมาย เช่น เด็ก คนชรา ฯลฯ เข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์
นับว่าเป็นการดำเนินการที่จะเกิดประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้น โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 75.51 เห็นด้วย
มาก และอีกร้อยละ 24.49 มีความเห็นปานกลาง

ส่วนความเห็นที่ว่าสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ มีจำนวนน้อยทำให้
การเลี้ยงดูไม่เหมาะสมแก่วัยของเด็ก และผู้รับการสงเคราะห์ พบว่าร้อยละ 40.82 เห็นด้วยมาก
ร้อยละ 35.71 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 15.31 เห็นด้วยน้อย และอีกร้อยละ 8.16 ไม่เห็นด้วย

ความเห็นที่ว่าควรมีการเพิ่มจำนวนสถานสงเคราะห์ เพื่อรองรับบุคคลที่ประสบปัญหา
ให้มากขึ้น นั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.67 เห็นควรเพิ่ม ส่วนจำนวนร้อยละ 8.17 เห็นด้วยปานกลาง
ส่วนอีกร้อยละ 4.08 เห็นด้วยน้อย และไม่เห็นด้วยตามลำดับ

ความเห็นในส่วนที่เกี่ยวกับนักสังคมสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ มีจำนวนไม่เพียงพอในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น พบว่าร้อยละ 75.51 เห็นด้วยมาก ร้อยละ 18.37 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 6.12 เห็นด้วยน้อย

ความเห็นต่อจำนวนข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ว่ามีจำนวนน้อย ควรเพิ่มจำนวนให้มากขึ้น นั้น ร้อยละ 71.43 เห็นด้วยมาก ร้อยละ 25.51 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 3.06 เห็นด้วยน้อย

สำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการสอบข้อเท็จจริงว่ามีความเหมาะสมแล้ว ก่อนให้การสงเคราะห์ พบว่าร้อยละ 73.47 เห็นด้วยมาก ร้อยละ 23.47 เห็นด้วยปานกลาง และอีก 3.06 เห็นด้วยน้อย

ส่วนที่เกี่ยวกับการฝึกอาชีพให้ผู้ประสบปัญหาอาสาศาสมัครประชาสงเคราะห์ มีความคิดเห็นว่าร้อยละ 81.63 เห็นด้วยมาก ร้อยละ 10.21 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 6.12 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 2.04 ไม่เห็นด้วยว่ามีความเหมาะสม

ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพแก่ผู้ประสบปัญหาแล้ว ควรหางานให้เมื่อจบหลักสูตร พบว่า ร้อยละ 86.74 เห็นด้วยมาก ร้อยละ 10.20 เห็นด้วยปานกลาง และอีกร้อยละ 3.06 เห็นด้วยน้อย

สำหรับนโยบายการมอบเบี้ยยังชีพแก่ผู้ประสบปัญหา นับว่าเป็นการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาได้อย่างตรงจุดและเป็นประโยชน์ที่สุดนั้น อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ร้อยละ 83.68 เห็นด้วยมาก ร้อยละ 6.12 เห็นด้วยปานกลางและเห็นด้วยน้อย ส่วนร้อยละ 4.08 ไม่เห็นด้วย

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ และศึกษาแนวทางการทำงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมตั้งแต่ รุ่นที่ 14-16 (พ.ศ. 2541-2543) จำนวนทั้งสิ้น 240 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ การประเมินข้อคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์ โดยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่ ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อการช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์กับการทำงานกลุ่ม ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์กับการใช้ความรู้ในการปฏิบัติงาน ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศหญิง ร้อยละ 79.59 เพศชาย ร้อยละ 20.41 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 63.26 มีอายุระหว่าง 61-70 ปี รองลงมาร้อยละ 17.35 มีอายุระหว่าง 71-80 ปี และร้อยละ 48.98 เป็นหม้าย นอกจากนั้นร้อยละ 42.86 เป็นข้าราชการบำนาญ

ตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ พ.ศ. 2544 โดยคุณสมบัติของการเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ไม่มีกำหนดว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต้องเป็นเพศใด และเปิดโอกาสให้กับคนทุกช่วงอายุสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ได้ อย่างไรก็ตามประชากรส่วนใหญ่เป็นบุคคลอยู่ในวัย 61-70 ปี และเป็นข้าราชการบำนาญ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าบุคคลในช่วงวัยดังกล่าวสามารถอุทิศเวลา และมีความตั้งใจที่จะใช้ช่วงเวลาที่ไม่ต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพมาแสวงหาความสุขทางใจที่เกิดจากการให้ โดยการอุทิศตนเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ซึ่งลักษณะของประชากรดังกล่าวสอดคล้องกับผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางสู่ความสำเร็จงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคประการหนึ่งสำหรับการทำงาน คือ การขาด

ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน เนื่องจากเป็นผู้สูงอายุ และอยู่ในวัยเกษียณทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นผู้จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 82.65 แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อการเข้ามาเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ เนื่องจากการเป็นอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ จะได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์เบื้องต้นให้แก่ทุกคน เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ พ.ศ. 2544 ว่า อาสาสมัครประชาสงเคราะห์จะต้องมีคุณสมบัติ คือ มีความรู้ขั้นสามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชนทั่วไปที่มีศรัทธาในการทำงานเพื่อสังคมโดยไม่นำเอาการศึกษามาเป็นข้อจำกัด ทำให้อาสาสมัครเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายเข้ามาทำงานด้านสวัสดิการสังคมเพื่อคนในสังคม

รายได้โดยเฉลี่ยของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 47.96 รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.82 ซึ่งเป็นรายได้ในระดับปานกลาง แสดงว่าฐานะทางการเงินไม่ได้เป็นข้อจำกัดในการเข้ามาทำงานอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานของอาสาสมัครไม่ได้เน้นหนักในเรื่องการบริจาคทรัพย์สินส่วนตัว แต่จะเน้นในการใช้ศรัทธา ให้ปัญญา และความรู้ นำมาผสมผสานให้เกิดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน

ระยะเวลาการปฏิบัติงาน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 56.12 เป็นผู้ปฏิบัติงานอยู่ในช่วง 1-3 ปี เนื่องจากมีอาสาสมัครประชาสงเคราะห์บางส่วนเข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติงานก่อนที่ จะได้รับการอบรม แต่จากผลการศึกษา พบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานนับตั้งแต่ได้รับการอบรม และยังปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครประชาสงเคราะห์อยู่อย่างต่อเนื่อง

การจัดตั้งกลุ่ม องค์การอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 91.84 ทราบว่ามีการจัดตั้งสมาคมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์กรุงเทพมหานคร และร้อยละ 81.63 ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมในตำแหน่งต่างๆ แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ มีความตระหนักว่า การปฏิบัติภารกิจของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในลักษณะของทีมงานกลุ่ม หรือองค์กรในแต่ละระดับจะช่วยให้เกิดการประสานความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การเข้าร่วมประชุม พบปะหารือของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 40.82 มีความเห็นว่ามีผู้มาร่วมประชุม 3 ใน 4 ของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด และรองลงมา ร้อยละ 35.71 เห็นว่ามีผู้มาร่วมประชุมครึ่งหนึ่งของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการมาร่วมประชุมพบปะหารือกัน

ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

จากการศึกษาพบว่า อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ส่วนใหญ่ เห็นด้วยมาก คิดเป็นร้อยละ 75.51 กับการสงเคราะห์ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนในรูปของการให้การสงเคราะห์โดยการส่งเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ เพื่อประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นสถานสงเคราะห์เด็ก สถานสงเคราะห์คนชรา หรือสถานสงเคราะห์คนพิการ แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ยังมีความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบของการสงเคราะห์แบบเดิม คือการส่งเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ ซึ่งในปัจจุบันกรมประชาสงเคราะห์ได้มีแนวคิดใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสวัสดิการเด็กและเยาวชนให้สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ และให้พิจารณาส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์เป็นวิธีสุดท้าย

ในส่วนของจำนวนบุคลากรของกรมประชาสงเคราะห์กับความเหมาะสมในการทำงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์นั้น อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.51 เห็นว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ประสบปัญหา ความทุกข์ยากเดือดร้อน ควรมีการเพิ่มจำนวนของเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น แสดงให้เห็นว่า อาสาสมัครประชาสงเคราะห์มองเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับภาคราชการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำนวนบุคลากร และนับว่าเป็นแรงจูงใจส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความร่วมมือจากอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ที่จะเข้ามาช่วยงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์

สำหรับนโยบายการมอบเบี้ยยังชีพแก่ผู้ประสบปัญหา เช่น การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น และการมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนนั้น อาสาสมัครประชาสงเคราะห์เห็นว่ามีควมจำเป็นที่ต้องดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 83.68 อีกทั้งเป็นการให้โดยตรงแก่กลุ่มเป้าหมาย แม้ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่นับว่ามีความจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือเป็นการเร่งด่วน และเป็นลักษณะงานที่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์เข้ามาร่วมปฏิบัติงานสูงกว่งานด้านอื่น ๆ

ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์กับการทำงานเป็นกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่า อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.63 มีความเห็นด้วยมากกว่า การทำงานเป็นกลุ่มจะสามารถช่วยเหลือผู้เดือดร้อนได้อย่างทั่วถึง และขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้น อีกทั้งยังจะทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับเกียรติยศ ชื่อเสียง และเป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้น ตลอดจนทำให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้เดือดร้อนสะดวก รวดเร็วกว่าเดิม แต่อย่างไรก็ตามอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ร้อยละ 40.82 มีความเห็นว่าการมีกลุ่มอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ไม่ได้ทำให้การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนแตกต่างไปจากเดิม

และร้อยละ 73.53 เห็นด้วยมากกว่าการมีกลุ่มอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ทำให้การช่วยเหลือผู้เดือดร้อนเพิ่มปริมาณมากขึ้น

ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์กับการใช้ความรู้ในการปฏิบัติงาน

อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ร้อยละ 32.66 เห็นด้วยมาก และร้อยละ 30.61 เห็นด้วยปานกลาง ว่าอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ไม่ได้นำความรู้ด้านสังคมสงเคราะห์ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตามยังมีอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในจำนวนใกล้เคียงกัน คือคิดเป็นร้อยละ 28.57 ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว เนื่องจากก่อนที่จะปฏิบัติงานอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จะต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรที่กรมประชาสงเคราะห์กำหนด ในหลักสูตรที่ว่าด้วยความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์และการประชาสงเคราะห์

ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ต่อการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่

ความคิดเห็นของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากคิดเป็นร้อยละ 91.84 ว่า การจัดกิจกรรมของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ทุกครั้งที่มีความจำเป็นต้องประสานงานกับองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานอื่นๆ เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ประสานงานให้ และยังเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ และร้อยละ 81.63 มีความเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ที่จะต้องจัดยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานแก่อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ทุกครั้ง นอกจากนี้ร้อยละ 85.72 มีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ได้จัดหางบประมาณของรัฐเพื่อให้การสนับสนุนแก่โครงการต่าง ๆ ของกลุ่มอาสาสมัครประชาสงเคราะห์อีกทางหนึ่งด้วย ทำให้เห็นว่าการทำงานของอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ยังคงต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในหลายด้าน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครประชาสงเคราะห์

อาสาสมัครประชาสงเคราะห์ ส่วนใหญ่คิดเป็น ร้อยละ 89.79 เห็นด้วยมากกว่าสมาชิกอาสาสมัครประชาสงเคราะห์มีความเต็มใจ ยินดีที่จะเสียสละกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม และสมาชิกอาสาสมัครประชาสงเคราะห์มีความเอื้ออาทรต่อกัน โดยร้อยละ 84.69 เห็นด้วยมากกว่า เมื่อสมาชิกอาสาสมัครประชาสงเคราะห์เจ็บป่วย หรือสูญเสียบิดา มารดา สมาชิกอาสาสมัครประชาสงเคราะห์ในกลุ่มจะไปเยี่ยมเยียน นอกจากนี้ร้อยละ 79.59 เห็นว่า ส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือให้ความเห็นอกเห็นใจและให้ความรักต่อกัน